

ԳԱՆՏԻՍ ԳԱՆՏԻՍԻՑ

ԵՒ

ԼՐԱԳԻՐ ԼՐԱԳՐԱՅ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

Ներկայ տարուան՝ Մարտի անդրանիկ գիրքը զարգա-

ՄՈՒՐԱ

թուան է ազգային և օտարազգի վեպերով։ Մասնա-
րեան և իտալական բանաստեղծ-
րեան փոքրիկ թերթականներով զգա-
յուն հրգեր կը նուագեն։ — Մի
թըրակայ յօդուածագիր՝ «Բուրգի վանականութիւն»
վերնագրով գրութեան մէջ, կը պատմէ Կարինէն ձիւրէ
երթալու ատեն՝ ռուսականութենէն կրած իրական՝ բայց
առասպելաշունթ գէպերն։ Ուստիականներ, կարթուի,
շողշողուն մետաղի տենչէն մաշկնաքած, անիրաւ և
ապուշ զրկարտութեամբ խեղճ ուղեւորին զրկանէն
120 ոսկի կը շորթեն։ Ուղեւորը իր զլիւսն պատահած
անհրկալ փորձանքերն երգիծաբան ռեզի կը նկարա-
գրէ։ — Կ. Կուսկիենով՝ առասպել իրապարկաօրոշ նա-
կագետին՝ Սոս. Նյազարեանցի գործունէութիւնը կ'ու-
րուագծէ։ Նյազարեանցի վրայ շատ անգամ գրուեր է,
և ընդհանրապէս ամեն գրիչ ջանացեր է, այդ արգիւ-
նաւոր իրապարկաօրոշ գրուածաւորը ըլլալ, իսկ ներ-
կայ գրութիւնս, աւելի ծնծուած ուսումնասիրութեան
զապափար մը կու տայ։ — Ն. Ք. Նիկողոսեան կը նկա-
րագրէ Շիրակի գիւղերը. այդ յօդուածէն մեքէ կը յի-
շենք հետեւեալ մի քանի տարբերք.

«Շիրակի բոլոր գիւղերը թէ արտաքուստ և թէ
ներքուստ նման են միմեանց։ Ճանապարհորդը միայն
մէկ գիւղ մտնելով, կարող է պարզ զապափար կազմել
զաւառի միւս բոլոր գիւղերի մասին։ Փողոց կամ
բուռը ծուռ ու մուռ ուղիները անհարթ են, քարա-
րոտ, ցեխոտ։ Շատ տեղեր լցուած են անասունների
աղբակայաններով։ Հայերի տներն ըստ մեծի մասամբ գետ-
նափոր խրէթիներ են, պատերը խաթուր և ծածկուած
են հաստ գերաններով։ Տուն մտնելու, կամար, պէտք է
մի երկու աստիճան ցած իջնել գետնի մակերեսովէն։
Տան մէջ լուսամուտներ չը կան, կան միայն երկիւրներ։
Գիւղական օգան չկանուած է անասունների գոմին կից
և շուէն բաժանող միջնորդ նրա կես, ուստի մարդիկ
ժամերով ողջ գիւղներով շնորհ են անասունների գար-
շաւտութիւնը։ Շատերը քիւմ են խոտի, թաղիքի
վրայ և վերնակի տեղ վրանների ձգած ու մի կտոր
փայտ, կամ կապտեր։ Գիւղերում բազանիներ չը
կան։ Կան մարդիկ որ տարիներով չիք երես չեն տես-
նուած։ Վրաններից կնկայ ու քրտնիք գարշ հոտ և դա-
լիւն։ — Հետաքրքիր է նոյն իսկ տգետ գիւղացու փա-

ռասիրութիւնը։ Գիւղացին փառքի զազաթնակէտին
հասած կը կամարէ իրան, երբ կ'արանանայ տանու-
անք անուանը և պարանոցից քաշ կ'անէ տանուտիւր-
կան նշանը։ Նյա այլ եւս իրան հասարակ մահաւանջու-
չի կարծում, անմահների շարքն է անցել։ — Անհատա-
կան զօգուտութիւններից հասարակ վեճերից, գիւղերում
ծագում են անագին խռովութիւններ, կռիւներ, նոյն
իսկ մարդասպանութիւններ։ — Ժամանակ անցագնե-
լու, օրը մի կերպ միմեանցիւ. կամար, գիւղացիները
հաւաքում են միմեանց զլիւի և բամբասանքներ են
անում։ Ուրիշներից լսած ռուս ու սխալ տեղեկութիւն-
ներն նրանց կատարեալ հաւատ են ընծայում և ոյժ
տալով իրանց վառ երեսակայութեանը, ստեղծում են
նրանցից անհեթեթ, այլանգակ պատմութիւններ։»

Քանիտայ յօդուածագիրը իր այդ գրութեան մէջ ընդ-
հանրապէս ջանացեր է Շիրակի գիւղացիներու աւելի
բարձր նկարագրելու. քան թէ գիւղերը տեղադրական
տեսակէտով։ Բարձրբուռ ամենէն ցաւալի կէտերն զանց
ըրինք յիշելու. ցաւալի է որ բնաշխարհի այդ պատ-
մական գաւառն ըրանկութիւնը տակաւին խիտ յե-
տաճաց խաւարի մէջ կ'ապրէ։

Միւս, թիւ 24-էն սկսեալ շարունակ Շամախի սաս-
տիկ երկրաշարժի մասին մանրամասն լուրեր հաղորդեց.

այդ առթիւ Պ. 1-էն հրատարակեց եր-

ՄՏԵԱԿ

կու յօդուած (թ. 28, 29). նա կը
նկարագրէ պատմական Շամախը և կը
յիշէ հոն պատահած զանազան անգամ սաստիկ երկր-
շարժները։ Հայաստան հանապարհօրոջ գերման գիւ-
նականն Ապիւն, 1860-ին մարգարեացած էր, որ մի օր
երկրաշարժէն Շամախը ամբողջովին պիտի կործանի.
այժմ կատարուած է գերմանական քառանկի գոշա-
կութիւնը. Շիրակի մայրաքաղաքը աւերակ գերեզման
մ'է։ (թ. 30). կը նկարագրէ յիշեալ երկրաշարժը. ուս-
կից կ'իմանանք որ առ նուազն 1500 հոգի զոհ եղած են,
հայերն բարեբաղդաբար քիչ՝ այսինքն 30 անձ։ —
(թ. 31). «Կերպերիցս չըլլայ», յօդուածով, լրագրից
կը հնչէ տառապաններու, կարօտանքներու օգնութեան
հասնելու պարանկանութիւնը. յօդուածագիրը իր գա-
ղափարները երգիծաբան ռեզի ներկայացուցած է։ —
(թ. 33) Հիւկայի վրայ կը կարգանք կցիտուր կենսա-

գրական մը, ուր բնորոշ են թշուառներու նշխանակին
ազդէն յեղաշրջման գծերն:

Այսպիսի անցեալ տարուան վերին շար թերթերը
ստացանք. ուրախ ենք որ Նշխանին միաբանները ի-

ԱՐԱՐԱՏ .

տարակու թիւը ապահովընելով,
մտադիր են ամսաթերթը յայս-
պատեալ ազատելու: Ներկայիս խմբագրութեան պաշտո-
նը յանձնուած է Գալուստ Տէր Մկրտչեանի, որ ամ-
սաթերթին իւրաքանչիւր պարզը բանասիրական յօդուած-
ներով զարգարելու ջանք չի խնայեր: Նոր խմբագրի
օրով շատ զգալի է Արարտի բարոյական և հրթրեան
թերթը մ'ըլլալու ձգտումը. գովելի է: Մրցոյիբը առ-
պով՝ շատ ամփոփ կը տեսնուի. Կ. Պոլսոյ արքայա-
կան բաժինը ընդլայնած կ'երեւի: Արարտ հրոնական

և կշիռի վերաբերեալ թերթ մ'ըլլալով, հաւատոյ քա-
րոշներու ընդարձակ էջեր կը նուիրէ, այս օրինա-
ւոր է. ամեն թերթ պէտք չէ իր նպատակէն իջելի:
Ազգային ժամանակակից կեանքը և գրական շարունակ
փափաքելի էր որ նոր խմբագրի օրով գովելի և նե-
տաքրքրական սթափում մը կրէր: Գննադատական յօ-
դուածի մը մէջ միաբաններէն մին, անուշադիկ կերպով
կը գրուածէ իրենց ներկայ խմբագրական մարմնոյն
բոցանշող սաղանդն: Մենք նկատողութեան աննշով
նշէն յօդուածէն մեզ բաժին ընկած ցերացմէն ակնարկն,
իր պատասխան՝ *Merci de cette bonne parole!* մը
միայն ունինք: Յանկալի է որ արտասանմանի մէջ ու-
սուեալ առած ներկայ խմբագրական մարմինը, անուս-
միափող կ'երկին յատուկ հրոնական մոլեռանդ պատեալ-
ախչ կ'ոխններէն իսպառ զերծ մնալով, աշխատի հա-
մերշխութեան ոգին ամբողջեցնու:

Թ Ի Ք Ա Հ Ա Յ Թ Ե Ր Թ Ե Ր

Մասիս (1). — Եւրամթաթերթն թրքահայ գրագե-
տները գրական մրցման մէջ վառ պոնտէն է. և այդ հզա-
նակաւ. Ինքնուրոյն բնաստեմանի վեպեր
մշակելու. համար, գեղեցիկ դադարա-
բով մը՝ ծանուցած էր, որ ամենէն լաւ.

ՄԱՍԻՍ

Նորավեպ գրողին իբրեւ նուէր սահմանած է մի ոսկին
ժամացոյց: Խմբագիրը զանազան դրամաբերեւել կը տա-
նայ մի մի Նորավեպ, ընդ ամենը 32 հատ կ'ըլլան, զոր
Պոլսոյ վիպագիրներէն երեք հոգի քննելով, մրցանակը
կ'արժանացնեն Վ. Յարութիւնեանի գրած «Ներուկին
խղճանքութիւնը», վեպին: Այդ վեպը Մասիսի ներկայ
տառուան առաջին պարզը գեղապարարած է: Նկատելով
գեղատիւ գրողին միջավայրը, և գուշակելով անոր մտա-
ւորական պաշարը, մենք գեղեցիկ կը գտնենք այդ վեպը
և արժանի մրցանակի. փոքրիկ վիպասանը իր վեպին
գիւցաց առեր և գաւառացի Ստեփան գիւղացին, որ
կիրթամտաւորի տառն, փոխանակ կենդանի երթմուտ,
խիղճ ընելով կը տեսնայ իր դաշտին մէջ. տուն գաւառ-
լուն իր իշուկը կը խորտի, Ստեփան իշարարը գլուխը
կը վերադարձ քարերու զարնելով. և սթափելուն, կը
մեղադրէ ինքզինքը:

«Ասան արաւ — կ'ըսէ, — էս մէկը մտայ, կիրա-
մուք իրիկընով բանեցայ,»:

Այս պրակին մէջ անցեալ տարուան թրքահայ մա-
մուլի արտաստեմանց վրայ տեսութիւն մը կայ. յօ-
դուածագիրը զարմանայի երկ մը և գրական գործու-
նեութիւն մը յտեսնելը. մեռելութեան ուրուականն ի-
ննի ալ կ'երեւի... ուրախալի է որ թրքահայ իրենք
ալ գտնէ իրենց տխուր վիճակը ըմբռնելու բազդէն չեն
զրկուած: — Եւրպայեան էջնետ. իսթիւնեանի հիշած
Մասիսի յիշանալով թերթի մասին Պ. Գ. Զօհրայ հա-
կերթ յօդուած մը նուիրած է (Թ. 5). ծերունի լրագրի
հոյակապ գործունեութեան ոգին այդ յօդուածին մէջ
ամփոփուած չէ. յօդուածագիրը այդ գործութեանը կը իշէ

դեպ ի Մասիս իր ունեցած խորամտականը հակադրու-
թիւնը. հակադրութիւն մը, որ միանգամայն յատուկ
յարգանք է պատմաուսնքէ անբաժան է: Կ. Պոլսոյ
թերթերը ստափուին իրենց միափող նորավեպերով կը
կրուին. Մասիսի գործունեութեան լուրը պատմու-
թիւնը նկատողութեան աննշու. մտատանութիւնն
յունին: (Թ. 6): Պ. Տ. Արքիմար. Մասիսի յարեւանի
սովին կը նկարագրէ իր վարած թերթին այն շրջան-
ները երբ ինքը և վիպագիր Զօհրայը երիտասարդա-
կան հրատապ աշխուժով յօդուածներ կը գրէին: Այդ
յօդուածը Մասիսի պատմութեան գեղեցիկ պատասխի
մէ: — Երկրորդ յօդուածը մտաւորութեան չենք տար-
ի: Որքերեան մեզ կը ներկայացընէ ամեն գլոյն փոխած
հակայն արտին մէլամազմտ սեւը պանս Տէմիրկալա-
չեանը, որուն իսկականը քաղաք մը, դիտուն մը, քըն-
նադատ մը ըլլալուն կը հաստատէ. և սակայն Ռափորի
հայերը գիւթուած են անով, անոր հիւանդ ոգին մո-
գիչ ուժ մ'ունի, և պատեմա. վառն գի նա.

«Բանաստեղծ և Անունապէս զգայուն, իր ամեն
մէկ վայրերուն օրհասականի մը վերջին ժամուն ցըն-
ցումներէն է լեցուն: Մնացածն կ'ուր մը ունի իր եւսին
դէմ, միեւնոյն տառն ինքնանշով մը չափ կը պաշտէ
զայն, կ'ուզէ որ ամենքը սիրեն զինքը (??), և երբ ա-
մեն նպաստը իրեն կ'ուզուին, ինքը չ'հիմարալայն կը
նայի կամ վնասներուն մէջ կը խորասուզի: Կը գո-
րանայ երբ գործունեներ կը խամբին և վարք՝ իր թեր-
թերուն կարմիրը կը կորսնցնեն և անկապող ընու-
թեան դէմ մաքառանու: Կը հարթ գրիւն ու արտա-
սուել կը սխալի... Թեւեւ իր սուղերը Դուրեմանի անեւ-
զիններուն ներգրանակութիւնը յունին, սակայն խաղաղ
որ զուրս կը նետուի իր սուղերէն, ահաոր մտածուի
ներու վերեւ արտասուող իր ինքնաստուի շեղում, ճըշ-
մարիտ քաննաստեղծի սուղը գի տառ իրեն, — բանա-
ստեղծ իր սոսնաւորին ու արձակին մէջ հաւասարու-
պէս »:

Յօդուածագիրը որ իր սուղ գրութեանց մէջ կ'ուզէ

միշտ հմայել ներդաշնակութիւն մը երգել, կը փափաքէ որ անոր երգերը արեւով ողողուն ըլլային: (Թ. 8) Պ. Տ. Արփիտար թոյտուն թափով կը նկարէ Մասիսի 1884էն մինչեւ 1896 խմբագրական պատմութիւնը: Խութիւններ, յիշատակներ, Օրմարեան և Գուրեան խմբագիրներու աշխատելու եղանակներն գովում են: Այդ մի և նոյն յօդուածն է Պ. Տ. Ա. բաժին մ'ալ հանած է պոմանս գեղարուեստի, սինթէի, ինքնապանծ յօդուածագիր երեսուսարգներուն, ասոնութեան խորագրանած է այն եսամոլ գեղուս պատանի գրչականները: Մասիսի գրական յօդուածներու փոխանակած են դիտական և բովանդակ և պատմական օգտակար տեղեկութիւններ: Իր էջերուն մեծ մասը Նորավկայերը գրառւած են: Մերթ ընդ մերթ կը տեսնուի Տ. Ա. ի գրաւոր, հրապարակախօսականները, որոնք որքան դառնութեամբ գրութիւն, այնքան աւելի արդիւնք կրնան ունենայ: Ճանօթ հրապարակախօսը ինչ որ կ'ենքի կ'ուզէ յարգել ինչ ու նոր գրչիները, թեւեւ շատ անգամ կամակարգը աւելի նորերու կողմը կը հակի: այս դատապարտելի չէ:

անշուշտ իրախուսելու սկզբունքով նորերու կարեւորութիւն կը տրուի:

Հանրագիտակ, — Շարունակաբար լոյս կը տեսնան մանուկներու միտքը կրթող Կ. Պրլայ պատկերադարձ թերթի պրակներն, զոր մար-
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ գլխ. յօդուածներով հետադը-
նելու համար, ամեն աշխա-
տանք ու ինչի կը թափէ, անոր կ'ենաւորք խմբագիրը: Բարոյական վիպականներ և նա տղան անոր մէջ կը կարգայ ժիւլէրներն գիտական պատմութիւնները, սիրտ ազնուացնող ռոմանտեր թերթեւաններու կեանք կ'հմտանայ նաև: Գլխի միտքը ազդարար բարբերու. քաղութեանց և աշխարհակալ տիրապետութեանց պատմութեան: — Հանրագիտակ թեւեւ մանուկն և զաւար ուղեղներու կազդուրիչ մտաւորական բուրքտան մ'է, սակայն անոր մէջ յաւելլով նաև պատանի դատապարտելի յատուկ բաժիններ ալ, գուցէ եռապատիկ ըլլայ յարգ. խմբագրին անխնդ վանքը:

ԱՐՏԱՍՍ. Հ ՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐ

Հանգիս ամսօրեայի վերջին թերթը (Թ. 3) կամառու կենսագրականով մը կը ծանոթացնէ Գրանտի-լուանին այլ գաղթականութեան անհիշելի նշանաւոր գէնթերն մինչ նորոգ հանդուցաւ Անտոն Մու-նարեանը. որ Հայաքաղաքի երեսուսարգներն էր, Հունգարիայ տեղութեան պատգամաւորաց փողովի առաջին քաղաքացիներն էին, ասուածական շատ մը կանաչներու նախագահ, դանդաղ թերթներու ազդու յօդուածագիր, մանաւանդ Արմենի ամսագրեր-թի ինչի և “Magyarország es Nagy világ”, պատկերազարդ շաբաթագրերի խմբագիր: — Կերպը Հայաքաղաքը ասոր կորուստով շատ կը յուզուի. իրեն պետական մեծ գործիչ, ունենալով մեծ արդիւնք և արմանքը Հունգարիայ պետութիւնը, ազգային և օտարազգի ժողովուրդը, հանգիսցիկ թաղերը ամբողջով շքեղութեամբ և երախտագիտական ցոյցերով կը կատարեն: — Եսամոլ ենք, որ Հանգիս ամսօրեայ անշուշտ քանի որ իր գլուխներն ի վեր Հունգարական գաղթականութեան մասին հոգի գրառւած տեսմարան մը կազմելու չափ բազմաթիւ յօդուածներ հրատարակած է, անտարադիս այս նոր հանդուցաւ հայախաւոր հունգարական գործունէութեան պատմութիւնը երկրի և մանրագին ասուածականութեան կը ներկայացնէ իր ընթերցողաց: Ամսօրեայի այս առաջին յօդուածին կը յաջորդէ բոլորի. տոկոս. Նախակետ Ռուսականին լուրջ կենսագրականը, զոր գրած և քաղածնով բանասէր աղետ. Թորգոմանս: Ամսագրերի մի աշխարհագրական բաժին մէջ, տաղարութեան կ'արմանանայ Արաքիս Վրաստանի հայաշատ քաղաքներն մինչ Տեղագրական համառօտ տեղեկութիւնները զատ, այդ յօդուածին մէջ

կը կարգանք հայ բնակչաց պատմութիւնը և մեր միաբաններն: Հանդուցաւ Հ. Կերպը Արմենի մասին թոռնիկ տեղեկութիւններ: Հ. Արմենի 1829ին կա-րին երթալով, անկից երեք հարիւր չափ այլ բնա-նիք կը հանէ ուսկից 80ը միտին ի միասին Արաքիս կը բերէ: Այս առթիւ հանդուցաւ գրած մի միա-տակութիւնը ‘որ կը պակսէ ներկայ յօդուածին’, հրա-տարարելու. յարմար կը դառնայ: Կարեն ժողովուրդը հանելու ատեն, կը գրէ Հ. Արմենը.

“Հարկ ի վերայ հասնու իր ինչ աւուր աւուր ելա-նել և շրջապակը զօգտովորեամբ. և մերթ եւս գի-շերել ընդ նաւա՝ ըստ ազգի ազգի պիտայից հիւանդաց կամ վշտացից: Գի յայնչափ բազմութեան իրեն և-րեք հարիւր տանց բաշխելով ի բազմութիւն իտա-նիստ ուղղափառաց ընդ Հայոց, ոչ պատմաւոր թաղ-մաղիին արարը կ'ընդհուր ուղտ: Ինչո՞ք զբազմազո ա-ղջակաւ աղքատաց Հայոց, որք նեղակ ի կարստու-թեան և ի վշտաց կանաչագրին, խմբովին պատեն զերկախաւ... Գորս եւ մի թմարական բանիւր յու-սաղրականց ապագայ բարեխաւութեանց ստիճակը և քաղաքեակ արձակել խաղաղութեամբ”:

Արաքիսի գաղթականութեան պատմութիւնը սըր-տաշար վիպասանութեան մը նիւթ կընայ ըլլալ և վեպին դիւցազն հոգեվառ Հայր Եփրեմը: Յիշեալ յո-գուածին կը հետեւին Կոնիսի և Գիւլիսի գրական գործոց թարգմանութիւններն: “Գրական կորուստ-ներ”, վերագրի առկ, կենսագրական տեղեկութիւն-ներ կան Հ. Արմենի և հայագետ Կարիէրի վրայ:

Բաճակտ հանգեւր մի առաջնորդող ըսուած յո-գուածին մէջ փափայց կը յայտնէ, որ լիակատար ցանկ մը հրատարակուի ուր արմատագրուած գոմուի

էր պոպպի մէջ եղած ուսանողաց թիւը, և նոյնպէս նոն
գրուած ըլլայ, թէ իւրաքանչիւր ուսանող քնն մասնա-

ԲԱՆԱՍԻՐ ընդհանրապէս նայ ուսանողութեան

վրայէն շատ խնայեալու պաշտօնաբեր
կը փէ։ սակայն առ այժմ նայ ազգին իբրեւ աշակից,
անձնակերպ օգտակար տարր՝ մենք կը գտնենք զեր-
մանական նայ ուսանողները։ մենք կը փոխաբերք որ
անոնց լուրջ ուղղութիւնը ու գործունէութիւնը յուզե-
մբա զանազան կողմեր տարազան ուսանողներու ան-
ձնատիրութիւնը, և զանոնք միութեան և ազգին յա-
ռաջակութեան գործին մէջ ազդանքով նախանշով
մը։ Բոցառածագիրը հրաւեր կը կարգայ որ Բարիգու-
մէջ ուսանողական լուսնած միութիւնը վերադառնայ
ու դորեն։ զօղելի հրաւեր և ցանկոյի է որ լուսի այդ
ձայնի ներգաշնակութիւնը։ — Բանասեր իր այս (թիւ
2) թերթով կը վերջացնէ փաղկեւնեան ժողովի պատ-
մութիւնը, քա չմնական և անուսանաբանական եր-
կրատաբանութիւն յօդուած մ'է, նոյն ժողովի շատագոյ
և ասի ասանաբանութեան՝ այդ գրութեան մէջ կը գտնեն
քեր ու գեւ վարդապետութիւններ։ — Բանասեր Հանգու-
ցեւ խորագրու կարեւոր իշտակաւ գերեզմանի վրայ
արտաանուած երգու հասերն հրատարակած է մին զաղ-
ղիւրէն միւսը նոյնին։ “Մամուլի բամբէլը”, վերա-
գրի սակ, ամսաթիւրմը գրեցրու և թերթիկերու վրայ
համառօտ անդեկութիւններ կու տայ։ մենք դիտել կու
տանք Բանասերի յարգ. խմբագրին, որ թերթի մը
օգին է ազգային դրական և պատմական նորութեանց
վրայ անդրադառնալի։ Գուք ջանալեք այդ բամբէլը
ընդհանրապէս, ապաւով երկը որ օգտակար ըլլալը ոչ
միայն Բանասերի այլ Չիր ամբողջ ընթերցողաց։ Ռե-
րուի ենք որ Գուք այժմ ըմբռնած էք որ չոր մասնա-
դիտական թերթ մը մեր ազգին համար չէ և նոյն ուղ-
ղութեամբ ընթիմանալով դրական վարձատրութեան ապա-
սելն անհիշե և անտեղի պահանջ մ'է։ Պետք ենք խոս-
տովանի որ տակաւին Բանասերը հապկեցով չուզեր յե-
զափախել իր նախկին չոր ու ցամաք ծրագիրը։ Բայց
բաղըն ամսանա և անընկճելի ջանքը չի պակսիր. և
ջանքն է որ ամեն բան կ'ընէ... անկասկի կ'իշխէ,
ամեն գծաւարութեանց կը յաղթէ,

Հարծում. — Արտասանմանի մէջ սակաւ չեն նայ լրա-
գիրներ, որոնք ոչ անանովք պատճառներով մեր այս

ԵԱՐԺՈՒՄ

նի. մենք այս անգամ այդ լրա-
գիրներէն միայն Հարծումի “Ազ-

գային ցեցերը”, վերանայով յօդուածը ուշադրութեան
արժանի կը գտնենք։ Այդ գրութեամբ լրագիրը անձեք
կը թափէ այն ամեն կեցողութեան արարածները, զըլ-
խուի, որոնք փարիսեցիական և իմաստակ խոչնդու-
թեան վերաբերով, կ'աշխատին տապալել ազգին յա-
ռաջակութեան գրական և կենսական կազմութիւն
գործը։ Մեր շարտանակ հասարակութիւնը փորձուած
նախապաշտ մ'է, կպտտան անդրադարձ հարուաններու, բայց

այդ հարուանները այն ատեն միայն մեր շէքեր գրդե-
ցուցած են, փյոթելու վտանգի մէջ դրած, երբ թշուա-
մին մեր մէջէն ծներ է, և ողորմելի ցեցերու պէս կպի-
ր է ազգին պաշտելի մարմնով ու անյայտարար ծներ է մեր
արեւնը։ Այդ ցեցերը մեր մէջէն անպակաս են միշտ,
ազատամիտ լրագրութիւնը, հասարակութեան երկան-
կութեան և անոր անդրի կենաց վրեժնորդի գրիչ
մշակները զինուած են այդ արմար ցեցերու զեմ. ցեցի
որ ասելի պէս կը բուսին և ազգին շարունակուած մէջ
կը լոյսան։ կրկին են մեր ստիճաններ, հակառակորդ և
նեղքին այդ ցեցերը. կը գրէ լրագիրը։

“Հայ ժողովուրդը անանի գրութեան մը մէջ է որ,
ստիպուած է իր ուժերը կրկնապատկել, կուրի երկու-
քին զեմ ալ հաւասարապէս. ըստրովին չի տուելու
համար ուշ կամ կանուխ”։

Միգի համար ուրիւր է այդ կոխը. լաւ է քանի մը
մտապիւր, գոռօղ, անձին չաւը ու փառք մտածող,
տարբի ցեցերուն կնիթը խախտելու քան թէ թմբած
ձայն որ անոր անպատկան հասարակութեան վրայ, և
վարժիքի արդրամիտութեամբ հասարակութեան ուժը
ծնեն ու սպասեն. չուզեք աչք բանալ այն ատեն երբ
ուժամբ, թաղկացած ընկան կործանած է ամբողջ
նայ զանգուածին նուիրական շէքը։ Արթնանալ, կարող
ըլլալ որ ուղիւ բարին չաւեն, փառասէրը հասարակա-
սերեն, օրինական ըմբռնող կեցողաւոր բարեկամներն։
Հակառակորդ թշնմեան միամտութիւնը չի բանալը.
խորամանկ ըլլալը և ըմբռնելը մեր ներքին թշնամի-
ներուն կործանիչ որդգայթներն, և աշխատել փրկել
հասարակութեան մարմինը այդ ներքին ցեցերու է-
րաններէն, դժուար չէ յաղթանակը, թող չարքին գրիչ
զենքերը, և որոտան կեցիկաւարաւ ձայնները...

Հ. Յ. ԵՐԵՄ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՄ. Հ. Մ. — Մի' յիմարիք . . .	153
Ա. ԳՈՅԻԹՈՅ. — Ներոմ. Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻ- ԿԵԱՆ. . .	160
ՓԱՓԱՅԻՆ Վ. — Հայ-բոլանք . . .	165
Խ. Ք. Բ. LYNCH. — Էջմիածին. Թարգմ. ՍԱ- րիւն Հ. Մ. . .	170
Գ. Հ. Ա. — Կարիմ և երկաշարժ . . .	174
ՍԱՐԵԱՆ Հ. Մ. — Տարիմակապութիւն . . .	181
ՅՐԻՍԻՆ Հ. Զ. — Զ. Գառնապետ և Ն. Գո- րոյիանց . . .	186
ՍԱՐԵԱՆ Հ. Մ. — Հայկական հիմ սովորու- թիւն մը . . .	189
Մ. ՇՈՎՐԱՆ. — Մատիմագրական . . .	192
ԳԹԼԹԻՄ Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ. . .	192
ԵՐԵՄ. Հ. Մ. — Հառաչեալ Հառաչեալ . . .	197

